

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen

Kan sjømat bli den nye oljen?

**Regjeringas visjoner for utvikling av
sjømatnæringa**

Tale til Sjømatkonferansen i Bergen,
22. november 2010

Kjære alle sammen!

Jeg er veldig glad for å være her i dag. Ikke minst ble jeg inspirert da jeg for noen uker siden leste nyhetsbrevet fra sjømatkonferansen med følgende varsel om min deltakelse:

”Regjeringen er under skyts for visjonløs innsats på den marine fronten, og på Vestlandet har de litt å gjøre opp for fremover. Nettopp derfor er Fiskeriforum Vest kjempestolte over at Lisbeth Berg-Hansen tør snakke om Sjømat som den nye oljen; Norges kanskje viktigste ressurs på sikt”.

I den politiske plattformen til regjeringa – ”Soria Moria 2” – er det satt høye ambisjoner for fiskeri- og havbruksnæringa. Regjeringas visjon er at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. Verdens fremste sjømatnasjon. Intet mindre.

Det har vært sagt at hvis du ikke vet hvor du er, så kan ikke noe kart hjelpe deg. Hvis du ikke vet hvor du skal, kan du bruke hvilket som helst kart. Visjoner er nødvendige for å få drivkraft i politikken og for å kunne vite hvilket kart en skal navigere etter.

Visjonen gir en angivelse av retning, men den gir ikke svaret på hva det innebærer å være verdens fremste sjømatnasjon, eller hvilke tiltak som må til. Visjonen utfordrer både næringa og regjeringa til å tenke nøye gjennom hva det innebærer å være verdens fremste sjømatnasjon.

I en rapport fra 1999 om Norges muligheter for verdiskaping innen havbruk sammenlignes havet som naturressurs med olje- og gass-sektoren. Tre ganger i løpet av nyere historie har intens utnyttelse av naturressurser bidratt til å løfte Norges økonomi og befolkningas levestandard vesentlig. På slutten av 1700-tallet og inn i det påfølgende århundret ga utnyttelsen av norsk skog store inntekter til landet. Salg av tømmer og trevirke gikk til europeiske skips- og husbyggere.

Senere var det utnyttelsen av norske fossefall til produksjon av billig elektrisk kraft som la grunnen for en stor gjødselsindustri og den senere fremstillinga av lettmetaller og andre elektrokjemiske produkter. På 1970 tallet oppdaget vi olje- og gassforekomstene. Utnyttelsen av disse ressursene har flyttet Norge og nordmenn opp på toppen av velferdsstatistikken.

Det er overskuddet fra norsk eksportnæring som er grunnlaget for våre sosiale goder, den lave arbeidsledigheten, distriktpolitikken og den gode nasjonaløkonomien. I et intervju i Aftenposten torsdag forrige uke varslersentralbanksjef Gjerdrum behovet for kostnadskutt etter at oljen tar slutt. Han ser det som en utfordring å omstille Norsk økonomi på en måte som ikke kommer av fall i kostnadsnivået under en krise, men som skjer gjennom en fin og naturlig overgang.

Vi har store muligheter til å utnytte havressursene på en måte som kan bidra til fortsatt god velferd i Norge. Slik jeg ser det, befinner vi oss bare i begynnelsen av en systematisk utnyttelse av det potensialet som ligger i havet for å levere energi, råstoff og mat. Selv om det fremtidige potensialet er stort, er sjømatnæringa allerede vår tredje største eksportindustri etter olje/gass og metall.

Samtidig - og dette er en viktig virkelighetsorientering – innebærer eksporten av sjømat 5,8 prosent av den totale norske eksportverdien. Petroleumssektoren står i dag for 64,2 prosent av eksportverdien i landet.

Grunnen til at disse tallene er viktige, er at vi ikke må tro at det å utnytte havressursene kan nå nivået for verdiskaping i petroleumssektoren uten en stor - og bred investering i forskning og utvikling. Flere av løsningene som er i bruk i petroleumssektoren i dag, er resultat av store investeringer i forskning og teknologiutvikling i 1970-, 1980- og 1990-årene.

Resultatet er at Norge i de siste 40 årene har bygget opp en høyteknologisk og konkurransedyktig leverandørnæring tilknyttet petroleumsbransjen. Den utmerker seg ved ny teknologi, pålitelighet og kvalitet. Dette må være et mål også for fiskeri- og havbrukssektoren.

Da oljen ble funnet i Nordsjøen, var det umiddelbart opplagt for nordmenn generelt at verdiene måtte pumpes opp. Det var enkelt for politikere og forvaltning å investere mange milliarder norske kroner for å kunne realisere oljeeventyret. I tillegg eksisterte det høy kompetanse i utlandet som, mot god betaling, kunne hjelpe oss med jobben.

I dag er det ikke like enkelt å begripe omfanget av det potensialet som ligger i havet. Det står heller ikke utenlandsk ekspertise klar til å hjelpe oss. Vi må selv skape kunnskapsgrunnlaget. Til gjengjeld – og dette er viktig – er det vi som eier kompetansen.

Det er klart at skal Norge være internasjonalt konkurransedyktige, må vi være ledende på forskning og utvikling, produktutvikling, kvalitetssikring og markedsarbeid i de sektorene vi satser på. Det er en realitet at det også i framtida vil stilles store krav til at vi har kunnskap om konsekvenser av våre virksomheter og verktøy til å håndtere dem. Vestlandet og Bergen har gode forskningsmiljøer, og dermed gode muligheter til å bidra her.

I departementet jobbes det med å konkretisere hva det betyr å være verdens fremste sjømatnasjon.

Gjennom prosjektet *Samarbeid for arbeid i sjømatnæringa*, har jeg også invitert organisasjonene i næringa og en rekke andre ressurspersoner til å diskutere og konkretisere hva det betyr å være verdens fremste sjømatnasjon. Utvalget skal bidra med innspill og ideer, og dele erfaringer og kunnskap om norsk sjømatnæring. Selv om vi arbeider med å konkretisere visjonen om verdens fremst sjømatnasjon, vet vi en del om hva det må innebære.

Norge har en stor sjømatnæring bygd på pilarene for fiskeri og havbruk. Begge pilarene er eksportorientert, internasjonalt ledende, og har også skapt internasjonalt ledende leverandørindustrier. Vi har en dynamisk næringsstruktur med betydelig restrukturering og profesjonalisering og flere store børsnoterte selskap side om side med små familieforetak.

Norge er verdensledende på fiskeriforvaltning og fangstteknologi. Havbruksvirksomheten har også skapt nye industrier på områder som fôrproduksjon, farmasi, produksjonsteknologi og logistikk.

For at oppdrettsnæringa skal kunne oppfylle sitt potensial i framtida, må den drives bærekraftig. En næring som ikke er - og ikke oppfattes å være bærekraftig - har ikke evighetens perspektiv.

Jeg legger derfor stor vekt på å følge opp regjeringas strategi for ei miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Det skal etter hvert utvikles indikatorer og mål for hva som er akseptabel miljøpåvirkning, og kriterier for lokalisering av oppdrettsanlegg basert på en bredere økosystemtilnærming. Hardangerfjorden er et nærliggende eksempel på at havbruksaktiviteter til dels er utenfor bærekraftsrammene, og det er derfor tatt flere konkrete grep for å få til en bedring av situasjonen.

I den politiske plattformen til regjeringa – ”Soria Moria 2” – står det også at vi vil legge til rette for videre vekst i havbruksnæringa, så lenge veksten er innenfor bærekraftige rammer. Med bakgrunn i dette har regjeringa nylig avklart at det blir 5 prosent generell økning i maksimalt tillatt biomasse (MTB) for lakse- og ørrettoppdrett, men bare i Troms og Finnmark.

Beslutninga er tatt på grunnlag av vurderinger fra Mattilsynet. I Troms og Finnmark er lusenivået langt under grensen for uakseptabel miljøpåvirkning, og resistens er ikke påvist.

En annen bestanddel i visjonen om verdens fremste sjømatnasjon er at alle ledd i verdikjeden må tjene penger. Her har vi et arbeid å gjøre. Hvorfor har ikke Norge verdens fremste fiskeindustri? Vi har det for olje og gass, og vi har det for verftsindustrien.

Ingen i verden har bedre tilgang på råstoff av meget høy kvalitet, i hvert fall så lenge råstoffet befinner seg i havet. Hvorfor greier vi ikke å utnytte dette bedre?

Jeg vet at vi har høye lønnskostnader. Men hvorfor er vi ikke bedre på teknologiutvikling som kan redusere lønnskostnadene? Jeg tror dette, sammen med bærekraftsspørsmålet blir det viktigste for sjømatsektoren fremover.

Mange spør hvorfor bearbeiding og produktutvikling er viktig når næringa tjener så godt på å være råvareleverandør til fiskeindustrien verden over.

Jeg har sagt det mange ganger før: Spør ordførerne i de kommunene som legger til rette for havbruksvirksomhet på sine sjøarealer, og det eneste de ser, er fôrbåten som lossar fôr på en flåte betjent av røktene bosatt i nabokommunen. Spør norske forbrukere som ønsker seg høykvalitets sjømatprodukter fra havet utenfor kysten, og som er lette å tilberede i en travel hverdag.

Nofimas innovasjonsanalyse for sjømatnæringa peker på kvalitetsfokus, differensieringsstrategier og økt kompetanse som viktige elementer som må være på plass hvis vi skal lykkes framover.

Siden 2007 har Innovasjon Norge og Norges Handelshøyskole, her i Bergen, tilbudt kompetansetiltaket: "Markedskompetanse for norsk sjømatnæring". Programmet som er finansiert over *Marint Verdiskapingsprogram* strekker seg over ca. ett år, og består av seks samlinger. Deltakerne sin innsats er kostnaden ved egen tid, opphold og reiser.

Siden oppstart har 115 ledere fra sjømatnæringa deltatt på det populære programmet. Programmet har gitt deltakerne økt kunnskap i fagene strategi og markedsføring samt bidratt til å utvikle ferdighetene deres i å bruke den nyervervede kunnskapen.

I en ekstern evaluering av programmet heter det at "Tilbakemeldingene fra deltakerne på kompetanseprogrammet er utelukkende positive. Studentene har fått stort faglig utbytte av kurset". Jeg ønsker med dette å oppfordre bedrifter som er her i dag, til å benytte seg av dette tilbudet. Jeg vet det er noen ledige plasser i 2011, og ber dere ta kontakt med Innovasjon Norge hvis dere ser at dette kan være en verdifull investering for egen bedrift.

En svært viktig jobb for å sikre legitimitet for den brede satsninga som må til for at havet i framtida fortsatt skal kunne bidra til vår velferd, er legitimiteten til fiskeri- og havbruksnæringa i befolkninga.

Samtidig som jeg ønsker å være veldig tydelig på at myndighetene og næringa har ulike roller – er jeg opptatt av å fremme næringas plass i samfunnet. Jeg ønsker å vise fram alt det positive som sjømatnæringa har stått og står for, og bidra til at nordmenn flest skal bli bedre kjent med den. Som fiskeri- og kystminister ønsker jeg at nordmenn skal føle tilhørighet til og stolthet over Norge som hav- og sjømatnasjon.

Derfor har vi nå på departementsnivå tatt kontakt med Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet for å få til et samarbeid om et undervisningsopplegg for barne- og ungdomsskolen. Et undervisningsopplegg hvor hovedformålet er å bevisstgjøre om Norge som en havnasjon. Jeg har ett ønske foreløpig, og det er at på forsida av hva dette nå enn blir, skal det vært stort bilde. Et bilde som viser at havområdene som Norge forvalter, er seks ganger større enn de landområdene vi forvalter, og at næringene knyttet til havet og kysten er noen av de sterkeste og mest kunnskapsbaserte næringsmiljøene i Norge.

Jeg vil avslutte denne talen med å vise et bilde den svenske næringslivsguruen Kjell Nordström viser når han snakker om vellykkede konkurransestrategier i næringslivet.

Han peker på hvordan Darwins tese om ”survival of the fittest” har blitt misforstått. I populærvitenskapen har denne tesen ofte blitt oversatt som ”den sterkeste rett”. ”Survival of the fittest” handler snarere om tilpasningsdyktighet. Darwin fant at de viktigste trekkene for artenes overlevelse var evnen til å tiltrekke seg partnere og evnen til å tilpasse seg.

Kvinnelige påfugler ser ikke de mannlige påfuglene som svake og latterlige fordi de har en svært upraktisk ansamling fjær. Påfuglens tiltrekningskraft vurderes ikke ut fra kroppslig styrke men utifra fjærene. ”Survival of the fittest” handler om å være tilpasningsdyktig og for sjømatnæringas del handler det om evnen til nytenkning.

Kan sjømat bli den nye oljen? I dette innlegget har jeg lagt vekt på hvilken sterk tradisjon Norge har for verdiskaping gjennom å utnytte naturressursene. Vi har ikke bare naturressursene, men også tradisjonen som *kan* utgjøre grunnlaget for en ny stor kilde til verdiskaping.

I sjømatsektoren handler ikke dette bare om produktene, men også om den unike kunnskapen vi har om havet, fangstteknologi, fôr, forvaltning, produksjonsteknologi, fiskehelse alt annet som er relatert til sjømatnæringa. Slik kompetanse må vedlikeholdes og fornyes. Å være verdens fremste sjømatnasjon må være en holdning like mye som et resultat.